

Z. Br.

"Fire Aboard. The Problems of Prevention and Control on Ships and Port Installations", Frank Rushbrook, London 1961 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 9/2, 320-321

1964

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

parowego (s. 33), gdy w istocie miał on silnik napędzany naftą; datowanie silnika Otto w obiegu czterosuwowym na 1874 r. (s. 54) zamiast na 1876 r., czy wreszcie przypisywanie Napoleonowi oceny parostatku Fultona dyskwalifikującej wynalazcę (s. 39).

Książka Rychtera ma wszelkie dane, by stać się elementem przyciągającym czytelnika do zagadnień historii techniki i należy ją uznać za trafnie odpowiadającą potrzebom naszego rynku księgarskiego.

Stanisław Furman

NOTATKI BIBLIOGRAFICZNE

Problemy kultury i wychowania. Zbiór studiów. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1963, s. 544.

W sześćdziesiątą rocznicę urodzin prof. B. Suchodolskiego¹ ukazał się zbiór studiów ofiarowanych mu z tej okazji przez kolegów. Zbiór podzielony jest na dwie części: *Z dziejów kultury i wychowania* (20 studiów) i *Współczesne problemy kultury i wychowania* (25 studiów). 10 prac nadesłanych zza granicy opublikowano w języku oryginałów, a więc po francusku, niemiecku, czesku, angielsku, rosyjsku i włosku.

W części pierwszej zbioru nieomal połowa esejów zajmuje się wybranymi zagadnieniami historii nauki, techniki i medycyny. Są to prace: M. Daumasa (Paryż): *Plaidoyer pour l'histoire des inventions*, W. Hubickiego: *Domniemany list do Michała Sędziwoja*, J. Legowicza: *Rola Eleatów w sporze o dynamiczną czy statyczną koncepcję rzeczywistości*, B. Leśnodorskiego: *Hugona Kotłątaja „spotkanie” z Jean-Jacques Rousseaueu*, P. Mesnarda (Tours): *Elliot donne le ton à la pédagogie anglaise au temps de Henri VIII*, K. Opałka: *Teoria Petrażyckiego jako program integracji prawoznawstwa z innymi naukami społecznymi*, S. Szpilczyńskiego: *Dogmatyk w sporze z Metodjkiem (Polemika lekarzy po zgonie Stefana Batorego)*, A. Teskego: *Pascal a ateizm postulujący* oraz E. Wintera (Berlin): *Jansenismus und Polen*.

Tom poprzedzony jest krótką informacją bio-bibliograficzną o prof. Suchodolskim.

E. O.

Frank Rushbrook, *Fire Aboard. The Problems of Prevention and Control on Ships and Port Installations.* The Technical Press Ltd, London 1961, s. XVI+480, ilustr. 163.

Obszerna książka F. Rushbrooka, długoletniego oficera pożarnictwa, poświęcona jest w zasadzie współczesnym zagadnieniom techniki pożarniczej na okrętach i w portach morskich, zawiera jednak sporo fragmentów dotyczących historii tej techniki.

Część I książki (*Historical*, s. 1—35), złożona z dwóch rozdziałów: *Walka z pożarami poprzez wieki* i *Walka z ogniem na statkach* — jest całkowicie poświęcona historii. Na wstępie pierwszego rozdziału autor kreśli problemy walki z pożarami w imperium rzymskim, w starożytnych Chinach i w czasach nowszych w Europie,

¹ Por. w *Kronice* niniejszego numeru „Kwartalnika” (s. 337) informację o obchodzie tej rocznicy.

omawia inicjatywy techniczne w zakresie zwalczania pożarów, a następnie przechodzi do zagadnień walki z pożarami na okrętach, które są tak stare, jak żeglowanie. Przedstawia więc starożytne pompy i najstarsze, używane 10 wieków temu pompy okrętowe (linowe i łańcuchowe) oraz rozwój pomp i rurociągów wodnych na okrętach angielskich (od XVII w.) i amerykańskich. Pisze wreszcie o rozwoju statku pożarniczego i flotyll pożarniczych (pierwszą taką flotyllę miał Kronsztadt w roku 1841). Rozdział jest ilustrowany rysunkami dawnych pomp nieokrętowych i okrętowych (wśród tych ostatnich są niezmiernie ciekawe pompy żęzowe), planami systemów rurociągów okrętowych i fotografią modelu angielskiego statku pożarniczego „Firebrand” z 1781 r.

Na początku rozdziału drugiego autor zajmuje się ogniem greckim, przedstawiając jego hipotetyczną technologię, a następnie przedstawia początki walki z ogniem na morzu (bitwa pod Salaminą) oraz rozwój techniki tej walki we flocie rzymskiej, w czasach wojen krzyżowych, we flocie hiszpańskiej, angielskiej itd., w warunkach bitwy morskiej i innych.

Tematyka historycznotechniczna rozszkana jest i w pozostałych częściach książki. Tak więc w rozdziale poświęconym współczesnym okrętowym środkom technicznym do walki z pożarami wiele podrozdziałów rozpoczyna się przedstawieniem historii danego urządzenia czy środka: pomp pożarniczych, rurociągów wodnych i hydrantów, węży pożarowych i prądownic, gaśnic, wyposażenia strażaków (s. 220), gazów tłumiących ogień w ładowniach okrętowych (s. 231—232), użycia pary do tłumienia ognia, instalacji pianowych w maszynowniach okrętowych oraz instalacji wykrywaczy i alarmowych. Również w rozdziale poświęconym ognioochronnej konstrukcji okrętu znajdujemy historię drzwi wodoszczelnych i instalacji tryskaczy.

Z. Br.

Deutsche Techniker aus sechs Jahrhunderten. Pod redakcją Alfonsa Kauffeldta, VEB Verlag Enzyklopädie, Leipzig 1963, s. 163.

W popularnej, „kieszonkowej” serii, pod redakcją prof. A. Kauffeldta z Instytutu Historii Techniki i Przyrodznawstwa w Dreźnie, jednego z czołowych historyków techniki w NRD, ukazała się książka zawierająca 25 zwięzłych szkiców biograficznych poświęconych niemieckim technikom — uczonym i wynalazcom. Wyróżnia się ona korzystnie spośród licznych podobnych wydawnictw trafiających co roku na półki księgarskie.

Decyduje o tym przede wszystkim sposób podejścia do tematu będący odbiciem marksistowskiej postawy grupy autorów i przykładem zastosowania dialektycznej metody badawczej. Autorzy rezygnują w zasadzie z biografii w jej tradycyjnym ujęciu. Nie życie wynalazcy, ale jego dzieło jest wysunięte na pierwszy plan. Chcąc dokonać pełnej oceny tego dzieła, autorzy zbliżają czytelnika do epoki jego powstania. Starają się przedstawić ówczesne warunki społeczne, stan techniki i jej kierunki rozwojowe. Reprezentują pogląd o historycznej konieczności powstania tego czy innego wynalazku, zwracają uwagę na obiektywne przesłanki odkrycia, w działalności wynalazcy widząc jedynie czynnik subiektywny przyspieszający bieg historii lub urzeczywistniający jej wymogi. Przy ocenie zaś znaczenia poszczególnych postaci szczególnym probierzem jest historyczna rola wynalazku i działalności jego twórcy dla rozwoju techniki i postępu technicznego, dla przełamania istniejących stosunków i zmiany poglądów.

Interesujący jest zestaw sylwetek wybranych przez redaktora. Obok grupy powszechnie znanych wynalazców niemieckich tej klasy co Gutenberg, W. Siemens, Linde czy Haber spotykamy nazwiska mniej znanych techników i wynalazców,